

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ЛАБОРАТОРІЯ АРХЕОЛОГІЇ

М.Ю. Відейко, Т.Ю. Гошко, М.М. Відейко, Зайцквa О.В., Рудь В.С.

Зубенко Є. В., Кіліна К.Т., Костенко О. С., Руссу О. Ю., Остапович А. О.

ЗВІТ

Про проведення археологічної практики 2020 року

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП 3

Розділ 1. Проведення археологічної розвідки 5

Розділ 2. Проведення археологічних розкопок 11

Розділ 3. Робота зі знахідками 15

Розділ 4. Складання звітів про дослідження 18

ВИСНОВКИ 21

ІЛЮСТРАЦІЇ 23

ВСТУП

Керівник археологічної практики - завідувач НДЛ археології історико-філософського факультету Відейко Михайло Юрійович, молодший науковий співробітник НДЛ археології Відейко Марія Михайлівна, студенти: Остапович Анастасія, Зубенко Євгенія, Костенко Олександр, Кіліна Каріна, Руссу Олег.

Також в організації практичного навчання допомагали співробітники лабораторії: Рудь В.С., Зайцева О.В, Бондаренко Т.В., Гошко Т.Ю.

В зв'язку з карантинном практика 2020 року була проведена у дистанційному режимі, тривала з 01 червня по 26 червня. Час проведення археологічної практики становив 4 тижні, під час яких в робочі дні (понеділок-п'ятниця) проходили лекції з регламентом з 10:00 до 11:00 у Google Meet, після яких студенти проводили власні дослідження: темою першого тижня була археологічна розвідка, другого — робота зі знахідками, третього археологічні розкопки, четверного — написання звіту про польові дослідження — в нашому випадку — практики. З другого тижня практики додалися відповідно до теми, завдання з англійської мови, для того, аби студенти поповнили свій словник археологічними термінами.

Практиканти отримали змогу пройти під керівництвом співробітників НДЛ всі етапи польових археологічних досліджень, таких як розвідка та розкопки, а також ознайомитись на практиці з обробкою знахідок. Студенти потренувалися у написанні статей та звіту про проведені дослідження.

Для поширення та контролю завдань використано платформу google classroom (<https://classroom.google.com/u/1/c/MTA1OTcxNjA4ODkz>) куди кожного дня відбувалось завантаження завдань, інструкцій та допоміжних матеріалів у вигляді презентацій та корисних посилань. Також у класі відбувався контроль за виконанням поставлених завдань по кожному дню та етапу навчання.

В кінці кожного тижня проходило звітування практикантів та оцінювання виконання завдань. Кожен з практикантів склав звіт про проходження практики та презентацію, які використані при складанні цього звіту. Таким чином вони стали його повноправними співавторами.

Розділ 1.

ПРОВЕДЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНОЇ РОЗВІДКИ

Перший тиждень практики що тривав з 01.06.2020-05.06.2020 було присвячено розвідці (рис. 1-12). Навчання проведенню археологічної розвідки було в свою чергу розбите на низку послідовних етапів, під час яких упродовж тижня практиканти виконували певні завдання. Форма контролю — щоденне обговорення питань та підсумкове заняття у останній день тижня з обговоренням презентацій, представлених практикантами у режимі відеоконференції.

На засіданні першого дня було обговорено важливі організаційні моменти, такі як: формат проведення практики та ті питання, які стосувались процесу виконання завдань та термінів їх здачі. Була дана інформація, щодо первинної обробки археологічних знахідок. Після отримання теорії потрібно було реалізувати набуті знання та провести персональну археологічну розвідку, дотримуючись вказівок, отриманих від керівників практики та інструкцій стосовно епідеміологічної безпеки під час “коронавірусу”.

Перший день був присвячений питанням підготовки до розвідки, а саме: пошук інформації, джерелом якої можуть бути: супутникові карти, карти електронні, карти місцевості, топографічні карти, військові топографічні плани, “карты трехверстовки генштабу Шуберта”. Обласні археологічні довідники - Київська область, Полтавська область. Зазвичай опис археологічних пам'яток є у вікіпедії. Звіт пам'яток по м. Києву. Історія міста Києва. Антонович Супруненко - директор музею Пухилевич - сказання о населенных местностях Киевской губернии Словник географічний польською мовою.

Студенти отримали наступні завдання:

1. Визначити, яку місцевість зазвичай у давні часи обирали для поселення? Прослідкувати тенденцію у довідниках та описах пам'яток.
2. Спробувати знайти всі вище перелічені пункти і прізвища в гугл.
3. Створити у програмі “word” чи в звіті-презентації за день 2 сторінку посилань на ці пункти.
4. Завдання описати будь-який предмет - чашку, зошит, книгу чи інший, давши йому якомога більше характеристик.

За результатами роботи практиканти звітували. Ось приклад відповіді на поставлене питання:

“1.Основною умовою для організування поселення була наявність води, тому найчастіше люди розселялися саме вздовж берегів річок. А оскільки у річках ще водилася риба, то цей фактор був вдвічі вигіднішим для поселення. З виникненням землеробства важливою умовою для поселення був сприятливий для вирощування різноманітних культур ґрунт. Але люди тримали при собі й різноманітну худобу, а для її прогодування необхідні були розташовані неподалік пасовища, що також відіграло деяку роль при виборі місцевості”.

Другий день присвячений контролю за виконанням завдання першого дня, та обговоренню планів на проведення розвідки.

Лекція на тему: “Дозвільні документи для проведення досліджень” - проводив В.С. Рудь:

- Хто має право проводити розвідки та розкопки
- Дозвільні документи: дозвіл та відкритий лист

- Техніка безпеки з документами.
- На чий запит їх треба показувати

Відейко М.Ю та Відейко М.М. провели лекцію на тему: “археологічна розвідка” Поговорили про:

- Складання маршруту розвідки.
- Вода і перекус - археолог має бути завжди ситим!
- Спорядження необхідне для проведення археологічної розвідки:

Спорядження “розвідника: польовий щоденник, олівець, компас, смартфон, пакетики струна для матеріалу, етикетки - лазерний принтер, олівець, водостійкий папір, пакетик струна - захист етикетки від вологи. Пакет для всього на випадок дощу. Одяг: захист на голову від сонця, захист тіла від сонця - одяг з довгим рукавом, штани, зручне взуття, куртка від дощу. Рукавички. Ніж. Особиста аптечка. Рюкзак. Жилетка. Крем від сонця, захист від комах. Час виходу у розвідку - до 11 години ранку, завершення після 16:00.

Третій день. Присвячено власне роботі у розвідці. Говорили про:

- Вибірку знахідок. Фіксація координат та фото знахідки на місці. Розвідка - обхід місцевості навколо будинку – збір знахідок - короки, пляшок, кістки, цегла - берег річки.
- Фото-фіксація процесу та результатів розвідки - координати знахідки через фото Створення польового опису на місці знахідки - як лежала, в якому стані.
- Збір знахідок у пакети - етикетка: ПМ (підйомний матеріал) п.1(пункт 1)

- Складання плану місцевості і робота з картами - накреслити план та позначити на карті свій маршрут.

М.М. Відейко було проведено ефір: [\(https://www.facebook.com/mari.videyko/videos/3359925020711440/\)](https://www.facebook.com/mari.videyko/videos/3359925020711440/), в якому, на прикладі показано як працювати у розвідці студентам.

Завдання: розписати 2 пункти з попереднього опису речі, додавши ще подробиць. Було також поставлене завдання додавати у звіт скріни із зустрічей за день, підготуватися до самостійної розвідки на наступний день.

Четвертий день . Самостійна розвідка по запланованому маршруту (рис. 1, 8,10). Запис в щоденнику(рис. 9). Результати розвідки обговорюємо.

Приклад звіту студента (оформлений у вигляді презентації, стиль написання збережено авторський)

“04.06.2020

Місце проведення розвідки: с. Гаївщина, Лохвицький р., Полтавська обл.

Координати: 50.372246,33.379524

Мета: проведення археологічної розвідки

Сьогодні перед нами стояло завдання провести археологічну розвідку в близькій для нас місцевості. Я проводив розвідку на своїй приватній території. Розмір ділянки – 24/14 м Перед тим як розпочати саму розвідку я збирав інформацію про місце розвідки. Основним джерелом інформації послужили місцеві жителі, які розповіли, що неподалік цього місця раніше була хата побудована на початку XX ст., тому місце мого

дослідження більш за все служило дворичем. Знайти інформацію щодо населеного пункту, де я проводив розвідку було складно, оскільки раніше він носив назву «Скоробагатьки», як і ще один населений пункт в цьому районі. І віднайти цю місцевість на старих картах мені не вдалося, через відсутність орієнтирів.

У ході проведення розвідки було виявлено 12 знахідок: - далі йде перелік з вказанням координат, наприклад: 1 уламок скла(Пункт 1. 50.372334, 33.379539).”

Практикантка Є. Зубенко проводила розвідку у парку партизанської слави у Дарницькому районі міста Києва. Знайти його можна за даними координатами 50°24'54" пн. ш. 30°40'35" сх. д. Його композиційним центром є меморіальна зона з Музеєм партизанської слави, амфітеатром для проведення традиційних зустрічей колишніх бійців партизанських загонів і з'єднань. Також тут встановлено пам'ятний знак на честь бойової співдружності партизанських бригад у роки Другої світової війни. Для того, щоб пройти на місце розвідки для орієнтиру краще брати ресторан Колиба, проте головним орієнтиром буде найбільше озеро та залишки бетону. Із знахідок було знайдено 4 кришки, 2 каменю та 2 уламка скла.

Практикантка А. Остапович проводила розвідку в смт Глеваха, де попередньо археологами було виявлено 2 кургани. В часи Київської Русі через Глеваху проходив Битий шлях. Під час її розвідки було знайдено 20 предметів різного походження, виду та способу використання.

Практикант О. Костенко проводив розвідку в Полтавській області в с. Гаївщина. За розповідями місцевих жителів неподалік місця розвідки знаходилась хатина, побудована на поч. 20 ст. Було виявлено 12 знахідок,

серед яких: радянська монета 1933 року, 5 уламків кераміки, 2 уламки скла, 2 пластикові кришечки, уламок пластинки та металевий предмет.

Практикант О. Руссу проводив розвідку на Виноградарі біля озера, яке існувало ще за часів палеоліту. Зі знахідок знайдено фрагменти керамічних виробів, одна металева кришка від сидру, один шматок шиферу і каміння.

Практикантка Кіліна К. Проводила розвідку в районі дачі дача Хрущова (або особняк Бельського), це знаходиться на території Кмитового яру(рис. 6-7). Тут ще ніколи не ступала нога археолога, бо територія у 19-20 столітті була в приватній власності. Розвідка проводилась в яру. Цікавим є те, що яри вимиваються дощовою водою й на схилі можна знайти багато підйомного матеріалу. Зі знайденого цікаве є 2 фрагменти полив'яного посуду, а також розбита керамічна посудина з усіма фрагментами, що дає змогу її реставрувати.

День п'ятий - підведення результатів практики на першому тижні з переглядом та обговоренням презентацій практикантів у режимі відеоконференції.

Розділ 2.

ПРОВЕДЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ РОЗКОПОК

Третій тиждень практики що тривав з 15.06.2020 - 19.06.2020, був присвячений археологічним розкопкам (рис. 16-22) та відповідним завданням по темі з англійської мови.

Перший день Михайло Юрійович Відейко провів лекцію в якій розповів про підготовку до розкопок та необхідне обладнання. **Практичні завдання першого дня третього тижня:** записати в щоденник основні пункти розповіді Михайла Юрійовича. Техніка безпеки на розкопі. Скласти список необхідних матеріалів. Приготувати на завтра: лінійку або складний метр, міліметровий папір або листи в клітинку а4, олівець, планшетку під креслення, ніж. Виконати завдання з англійської мови: The excavation process. How we excavate.

Другий та третій день лекція та демонстрація на тренувальному розкопі:

- Як розбивати, копати та розчищати розкоп
- Креслення на розкопі, види креслень, масштаб і умовні позначки
- Збирання матеріалу - польовий опис
- Фотофіксація на розкопі.

Для креслення плану розкопу нам потрібно поділити той самий розкоп на квадрати. Для цього виготовляємо рамку. Обираємо масштаб залежно від розміру нашого розкопу. Якщо сітка зроблена 10:10 то натягуємо нитку або позначаємо маркером через 1 см по горизонталі і вертикалі. Після креслення збираємо матеріал. Польовий номер починати з 01 100 потім 01 101. Коли розкоп повністю розчищений ми прибираємо все сміття, яке

залишилося, засипаємо розкоп та фотографуємо. Потім знахідки відправляються на камеральне опрацювання.

Практичні завдання день 2 та 3. Занотувати лекції по розкопу та зачистці. Спробувати створити свій тренувальний розкоп і повторити на ньому побачене на лекції. Англійська мова - флотація під час розкопок. Зробити креслення тренувального розкопу. Зібрати матеріал та зробити польовий опис. Фотофіксація вашого тренувального розкопу. Зробити креслення розкопу і фото фіксацію, не забувайте про масштаб і умовні позначки.

Зі звіту студента: Практична робота на навчальному розкопі (стиль автора збережено):

Розкоп був розділений на квадратики розміром 20:20 см. Під час проведення розкопок були виявлені три пам'ятки. Двоє з них були камінням, а один – металевим артефактом. Один камінь темно-сірого кольору був знайдений у квадраті В2 на глибині 11 см. номер 01100. Камінь ймовірно був відколений. Другий камінь сірого кольору був знайдений у квадраті А3 на глибині 11 см. номер 01101. Камінь більш за все був частиною якогось приміщення, оскільки на ньому є залишки бетону і за часом він ближче до сучасності. Металевий артефакт був знайдений у квадраті С3 на глибині 11 см. номер 01102. Знахідка вкрита товстим шаром іржі, ймовірно вона знаходиться під землею тривалий час. Всі знахідки, а також їх розміщення було перенесено на план розкопу.

Запис з польового щоденника студента про лекцію - “розкопки поховання” (стиль автора збережено) :

Необхідно розпочинати копати з голови або з ніг. Посередині копати не можна, бо це не зручно. Інвентарне поховання (посуд з припасами) –

дохристиянські часи. Для робіт на сучасних кладовищах необхідний дозвіл місцевої влади. Треба зробити роботи протягом одного дня або ставити охорону, щоб ніхто не зіпсував вашу роботу. Як щось знайшли – вибираємо землю до дна знахідки, але не підмітати з-під знахідки, бо вона може бути крихкою. Коли розчищаємо, стараємося нічого не рухати з місця. Під час знаходження бажано фотографувати і робити креслення. Деякі поховання вирізають монолітом і досліджують у лабораторії.

День четвертий присвячено лекції на тему: Правила роботи та комунікація на розкопі:

- Ніколи і ні в якій формі не говорити нікому про те, що знайшли щось цінне. Поки експедиція не закінчилася, ніякі фото не викладаємо у мережу.
- Встановити чітке правило на розкопі: з пресою спілкуються деякі окремі люди (начальник експедиції або довірена особа).
- Говорити короткими фразами, щоб ніхто не міг вирізати фразу з контексту. Слід перевірити те, що напишуть журналісти.
- Про проведення екскурсії домовлятися заздалегідь, плануйте її.
- Встановити таблички з попередженнями та короткою друкованою інформацією про розкопки.
- Введіть таку практику для журналістів, щоб вони питали дозволу на фотографування.
- Контакт з місцевими краще розпочинати з головою села, а ще краще коли голова села повідомлений районною чи обласною адміністрацією.

Завдання для студентів: конспект лекції, відповідна тема з англійської мови, робота з підготовки презентації-звіту по тренувальним розкопам та документації до них.

День п'ятий присвячено попередньому звітуванню по тренувальним розкопам студентів, звітуванню за 3 тиждень практики.

Зі звіту студента (стиль автора збережено):

“Темою третього тижня практики було проведення археологічних розкопок, включно з питанням потрібного для цього обладнання. Завданням на тиждень було організувати власний тренувальний розкоп. Ми імпровізували як могли. Цей тиждень виявився насиченим, цікавим та доволі веселим. Щоб ми виконали роботу правильно та набути спеціальних навичок та досвіду, керівники практики надали нам потрібну інформацію та влаштували тренувальний міні-розкоп, в якому були підкови, лялька та навіть маленька тачка і маленька лопата. Також на лекціях було обговорено питання комунікації на розкопі. Отже, цей тиждень складався з інструктажу студентів по темі археологічного спорядження, організаційних питань щодо планування розкопу та власне самої роботи з розкопом. В підсумку ми отримали важливі настанови по темі роботи з розкопом.”

Розділ 3.

РОБОТА ЗІ ЗНАХІДКАМИ

Другий тиждень практики, що тривав з 08.06.2020 - 12.06.2020, був присвячений роботі археологів у комп'ютерних програмах та роботі зі знахідками - камеральна обробка матеріалів та їх попередня реставрація (рис. 12-15).

День перший, робота в спеціальних комп'ютерних програмах в полі та подальша обробка даних. Студенти прослухали розповідь Віталія Рудя, про нанесення GPS координат на карту та ознайомилися з роботою у програмі Locus Map. Через демонстрування екрану було показано, як відбувається робота з нанесення GPS координат на карту в програмі.

День 3-4 Відейко Марія проводила лекції про камеральну обробку матеріалів та польовий опис знахідок, описували знахідки зроблені під час розвідки. Крім складання польового опису, студенти вчилися описувати знахідки, складати інвентарні таблиці опису, шифрувати та проводити фотофіксацію процесу роботи, проводити попередню реставрацію знахідок. Весь процес роботи зі знахідками описано у створеній на карантині навчальній презентації, яку студенти отримали для вивчення теми. Для тренування студенти поштою отримали розбиті керамічні вироби, їх вони мали обробити відповідно до завдань.

Студенти отримали наступні завдання:

- помити знахідки
- Нанести шифр
- провести фотофіксацію знахідок

- потренуватися в малюванні матеріалів - вінце, денце, стінки з орнаментом та замалювати матеріал з розвідок.
- Скласти інвентарний опис знахідок з розвідки.
- Провести попередню реставрацію керамічних виробів отриманих поштою та якщо є можливість, то знахідок із власних розвідок.
- Ознайомитися з презентацією відповідно до теми “Камеральна обробка матеріалів”
- Приготуватися на п'ятницю (день 5 - звітування) до звіту о 10:00, де поділитися враженнями та досвідом по роботі з матеріалом.

Приклади опису роботи з артефактами зі звітів студентів (стиль автора збережено):

Робота з металевими артефактами

Пакетик №1 (Черкаська обл.). Підкови промито у теплій воді жорсткою та м'якою щіткою, залишено до 11.06.2020 у 9 % оцті.

Пакетик №2(Харків). Артефакти промив у теплій воді жорсткою та м'якою щіткою, потім залишив до 11.06.2020 у розчині з харчової соди та теплої води 2столові ложки на 1 літр води.

Пакетик №3(Київська обл.). Артефакти промив у теплій воді жорсткою та м'якою щіткою, потім залишив до 11.06.2020 у розчині з харчової соди та теплої води 2столові ложки на 1 літр води.

Пакетик №1 (Черкаська обл.). Підкови дістав з оцту 9%, почистив жорсткою та м'якою щіткою у теплій воді. Результат непоганий: основний шар іржі відчистився. Залишив повторно у оцті 9% до 13.06.2020.

Пакетик №2(Харків). Артефакти промив у теплій воді жорсткою та м'якою щіткою. Результат від розчину з соди мінімальний. Відділив тонкі артефакти та залив їх у розчині з 2 столових ложок лимонної кислоти на 1 літр води, інші помістив у 9% оцет до 13.06.2020 .

Пакетик №3(Київська обл.). Артефакти промив у теплій воді жорсткою та м'якою щіткою. Результат від розчину з соди мінімальний. Відділив тонкі артефакти та залив їх у розчині з 2 столових ложок лимонної кислоти на 1 літр води, інші помістив у 9% оцет до 13.06.2020.

Робота з керамікою

“Сьогодні перед нами стоїть завдання розпочати реставрацію керамічного виробу, який нам прислали, а саме, склеювання фрагментів. Для цього нам необхідний клей ПВА з маркуванням «D», адже він термо - та водостійкий, і дуже добре підходить для роботи. Перед тим, як перейти до самого процесу склеювання, нам підказали, що краще спочатку просто так співставити фрагменти, щоб уникнути помилок під час безпосереднього склеювання, а також склеювати спочатку великі фрагменти, а потім маленькі.

Також нам потрібно попрактикуватися у процесі малювання матеріалів.

Я співставив всі фрагменти кераміки, щоб дізнатися які деталі підходять один до одного: Потім розпочався сам процес склеювання, у якому я використовував клей ПВА, ватні палочки для витирання зайвого клею та підручні засоби для з'єднання елементів на час їхнього склеювання”.

Розділ 4.

СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ

Четвертий тиждень, що проходив з 22.06.2020 по 28.06.2020, був останнім. Темою цього тижня археологічної практики було звітування. Практикантам потрібно було написати головний звіт, короткий звіт по відкритому листу та статтю про археологічні дослідження, коротке повідомлення для соціальних мереж. На зустрічах відбулися обговорення написаних студентами звітів та їх редагування. Також було розглянуто питання стосовно того, як слід завершувати експедицію та розповідати про звіт в цілому.

Розглянуто наступні питання:

- Структура звіту (титульна сторінка, розділи, висновки, додатки)
- Порядок написання та джерела звіту
- Підготовка ілюстративних матеріалів до звіту та публікацій
- Опис знахідок
- Правила технічного оформлення звіту
- Написання текстів для звітування перед дозвільними органами та публікацій
- Як писати короткі повідомлення до соціальних мереж

Приклад опису знахідок зі звіту практиканта (стиль автора збережено):

“Фрагменти вінця (П.1,2) мають світло коричневий колір глини без домішок, у внутрішній частині орнаментовані жовтою лінією товщиною 2,5 мм. Фрагмент стінки(П.3) має світло коричневий колір глини з

домішками, внутрішня частина – рифлена, відсутній орнамент та розпис.

Фрагмент стінки з розписом(П.4) має розпис ангобом сірого та білого кольору у вигляді овалів, виготовлений з темної глини без домішок. Фрагмент сірої стінки(П.5) має рифлену внутрішню частину, відсутні орнамент та розписи, глина з домішками. Уламок скла(П.6) має товщину 5 мм., пофарбоване з однієї сторони у вишневий колір, вид, більш за все – загартоване скло.”

Оскільки під час роботи в полі виникає потреба у інформаційному забезпеченні та підготовці повідомлень для преси, було проведене навчання з студентами зі складання прес-релізу за запропонованим планом.

Нижче наведено приклад складеного практикантами прес-релізу
(стиль автора збережено):

“ АРХЕОЛОГИ ВІДКРИВАЮТЬ НОВУ СТОРІНКУ В ІСТОРІЇ...

16 червня, у рамках проведення дистанційної археологічної практики у НДЛ Археології Київського університету імені Бориса Грінченка, студентом були розпочаті археологічні розкопки.

Проведення археологічних розкопок відбувалося на Полтавщині в с. Гаївщина Лохвицького району. Це перші розкопки у цьому районі, які можуть пролити світло на темні сторінки історії села. Нам відомо, що Гаївщина має скудні відомості щодо свого минулого, бо на початку заснування, (рік якого невідомий), це село носила іншу назву - «Скоробагатьки». Але у 1964 році змушене було перейменуватися. Ми

маємо надію, що проведення дослідження, дозволять знати більше, ніж просто рік перейменування.

Археологічні розкопки проводилися на території мого подвір'я. Місцем розташування розкопу була обрана ділянку біля садка, де ймовірно могло бути розташоване дворище будинку побудованого на початку ХХ ст. Ця відомість була отримана з вуст місцевого населення, підтвердження у документах нам віднайти, на жаль, не вдалося. Але судячи з розташуванням неподалік місця проведення дослідження слідів людської діяльності(фрагментів кераміки і т. д), можна припустити, що інформація про розташування дворища на місці нашого дослідження, хоч і не повністю, але правдива.

Дослідження проводилися за відома керівників практикою: доктора історичних наук, старшого наукового співробітника НДЛ археології Відейка М. Ю. та молодшого наукового співробітника НДЛ археології Відейко М. М. Під їх керівництвом проводилися розкопки, у результаті яких було виявлено два уламки каменю, які могли слугували фундаментом споруди та металевий артефакт, який, більш за все, був інструментом для обробки дерева. Це хоч і не грандіозні знахідки, але припущення, щодо проживання раніше на цьому місці людей, підтвердилися. Подальші дослідження можуть дати більше уявлення щодо цього місця... ”

ВИСНОВКИ

У червні 2020 року НДІ археології провело навчальну практику з археології для 5 студентів першого курсу зі спеціальності “історія та археологія”. В зв’язку з карантинном заняття проведено у дистанційному режимі. Тим не менш вдалося досягти позитивних результатів у засвоєнні практикантами необхідних навичок у веденні польових та камеральних досліджень, написанні звіту, та поповнення словникового запасу з англійської мови археологічними термінами.

Позитивним виявилось розділення практики на чотири етапи: розвідки, розкопки, камеральна обробка, звітування. На наш погляд доцільним виглядає запровадження подібного алгоритму при очному проведенні археологічної практики. Адже кінцевою метою є набуття практичних навичок у різних видах науково-дослідницької діяльності, які б охоплювали послідовно усі етапи процесу — від організації до звітування.

Виправдав себе постійний контроль над засвоєнням знань та практичних навичок. Щотижневе підведення підсумків дисциплінувало практикантів, привчило їх планувати свою роботу, висвітлювати її виконання та звітувати у різних формах — від презентацій до складання письмових звітів і прес-релізів.

Самостійний характер виконання окремих завдань сприяв набуттю цінного особистого досвіду у проведенні різних видів археологічних досліджень та розумінню суті процесу, відповідальності та самоорганізації. Отримано практичні навички у роботі з сучасним програмним забезпеченням, підготовці ілюстративних матеріалів, роботі з різноманітними знахідками та їх реставрації, звітуванню по проведеним

дослідженням. Таким чином практикантами набуто початковий досвід, який буде корисним у подальшій професійній діяльності.

Досвід, отриманий співробітниками НДЛ археології під час проведення археологічної практики може бути використаний у подальшій роботі, в тому числі при плануванні наступних навчань, проведенні практичних занять, створенні навчальних посібників, електронних навчальних курсів, тощо.

Враження практикантів від археологічної практики 2020 року (стиль автора збережено):

“В підсумку варто відзначити, що весь матеріал засвоювався добре і було цікаво, навіть не дивлячись на те, що китайський вірус позбавив нас можливості повноцінної практики. Це був перший досвід проведення практики в такому форматі. В цілому за 4 тижні дистанційної практики ми отримали великий досвід, який нам знадобиться в археологічній діяльності.”

Рис. 1. Маршрут археологічної розвідки, нанесений на супутниковий знімок

Рис. 2. Загальний вид на місце проведення археологічної розвідки

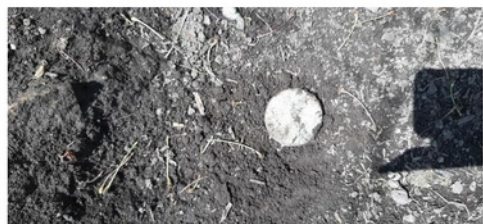

Рис. 3. Знахідки, зроблені під час розвідки з взяттям координат на телефон

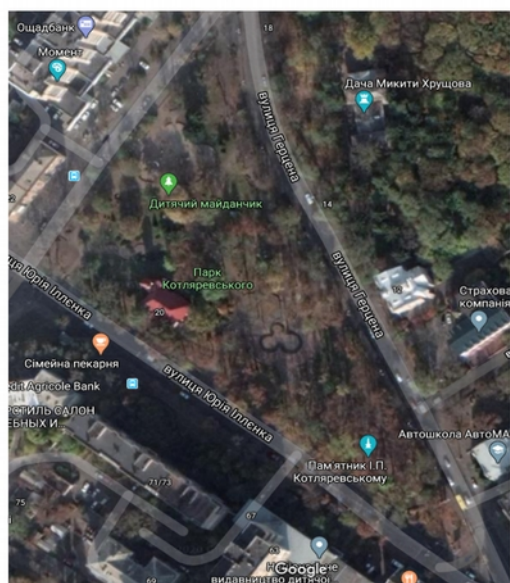

Рис. 4. Супутниковий знімок місця проведення розвідки у Лук'янівському парку із позначенням об'єктів

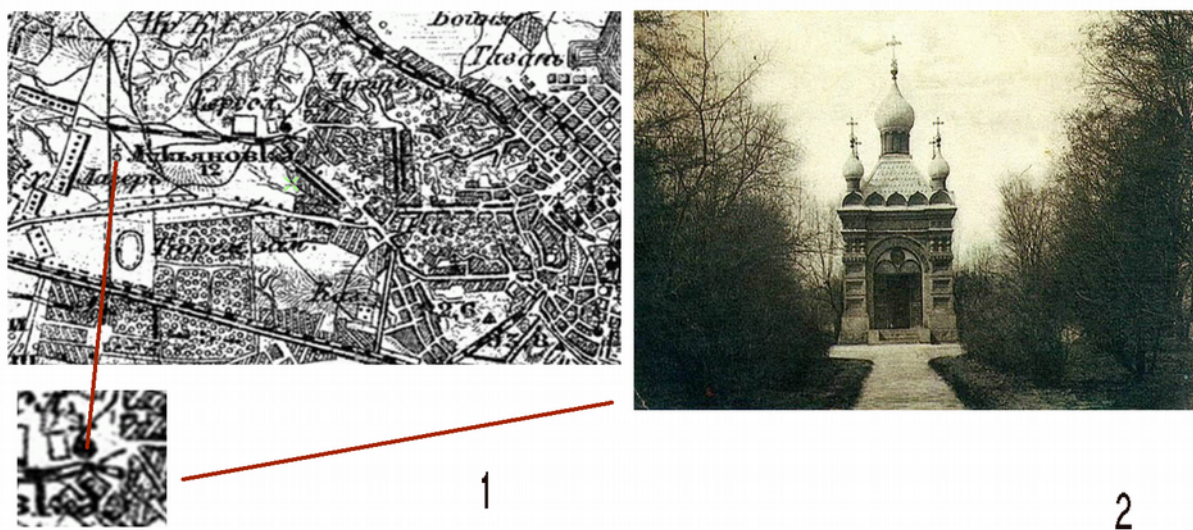

Рис. 5. Розвідка у Лук'янівському парку (Київ): 1 — лук'янівський парк на мапі ХІХ ст, на виносці- каплиця; 2 — фото каплиці у парку (нині — зруйнована).

Рис. 6. Супутниковий знімок району проведення розвідки в ур. Кмитів яр (Київ)

Рис. 7. Фото району проведення розвідки в ур. Кмитів Яр

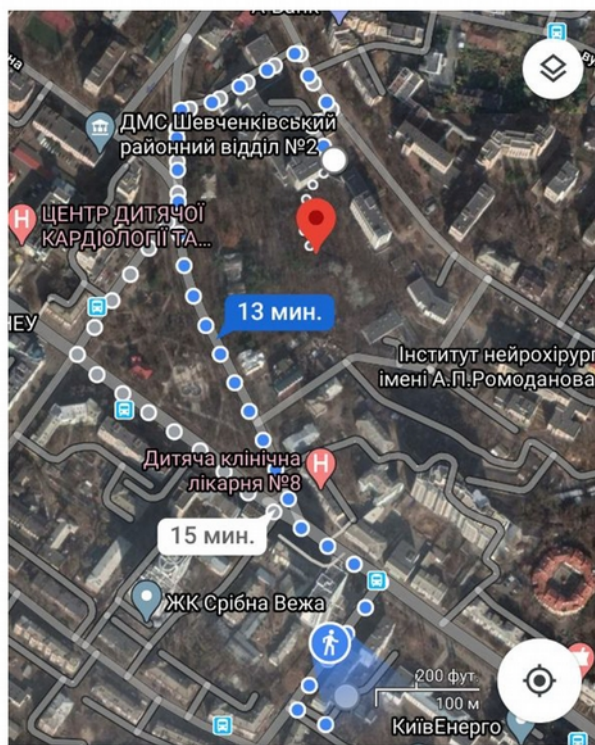
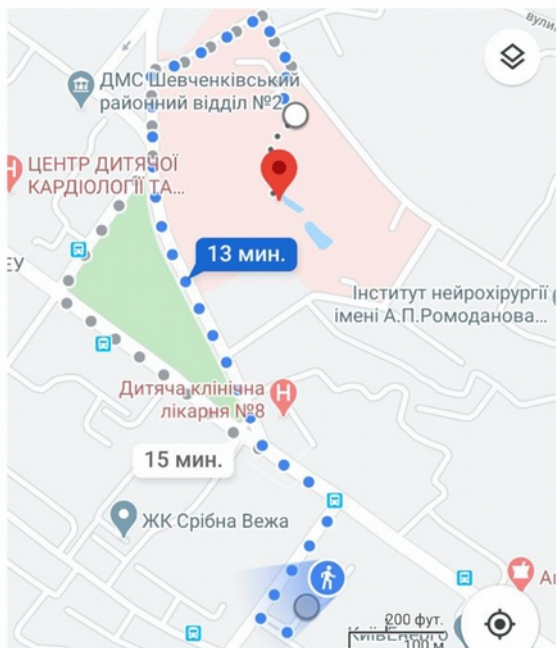

Рис. 8. Маршрут проведення розвідки, нанесений на картк та супутниковий знімок за допомогою програмних засобів

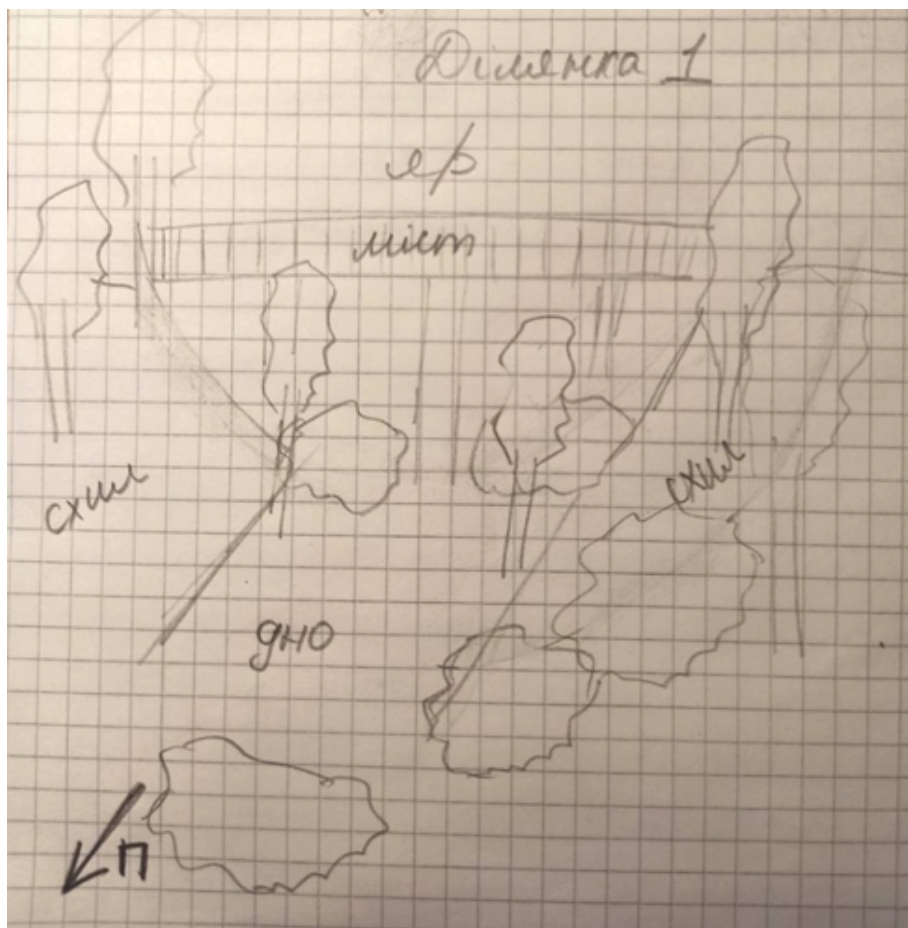

Рис. 9. Схема ділянки, обстеженої під час розвідки. Рисунок з польового щоденника

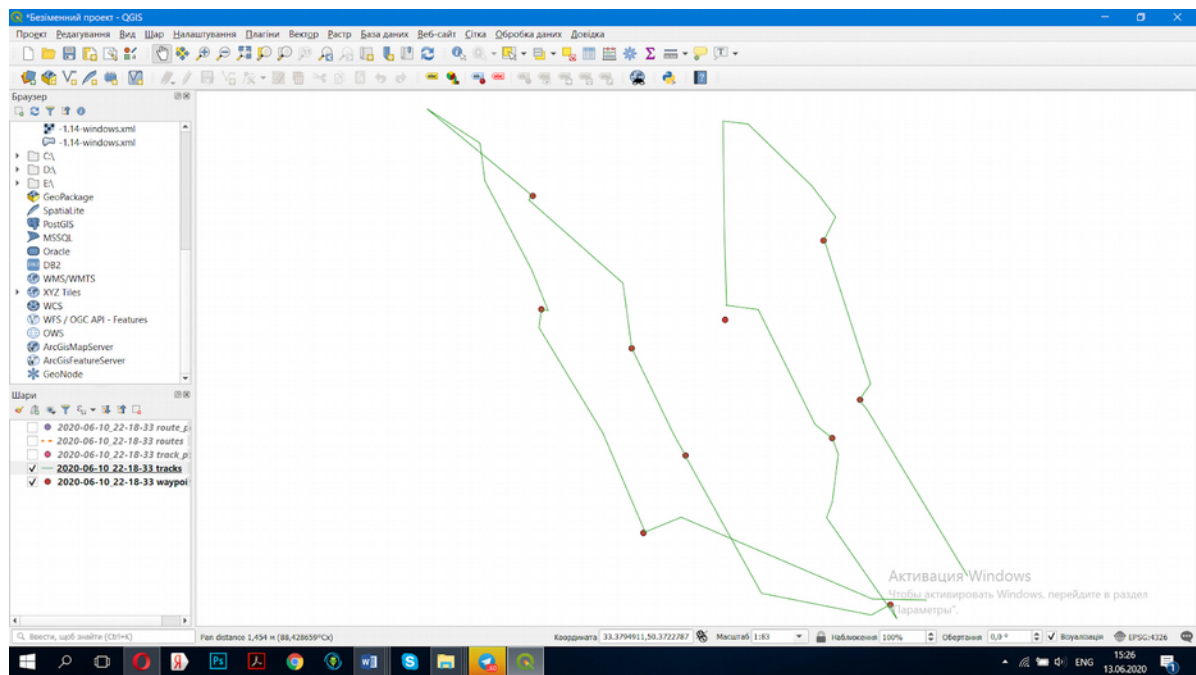

Рис. 10. Візуалізація маршруту археологічної розвідки з використанням програм Locus Map та QGIS

Рис. 11. Фото знахідок, зроблених під час розвідки в ур. Кмитів Яр

Рис. 12. Фотографування знахідок, зроблених під час археологічної розвідки.

Рис. 13. Робота зі знахідками: шифрування кераміки (розвал посудини)

Рис. 14. Робота зі знахідками. Процес реставрації керамічної посудини.

Рис. 15. Робота зі знахідками: реставрація виробів з металу. Фото залізних підков до початку реставрації

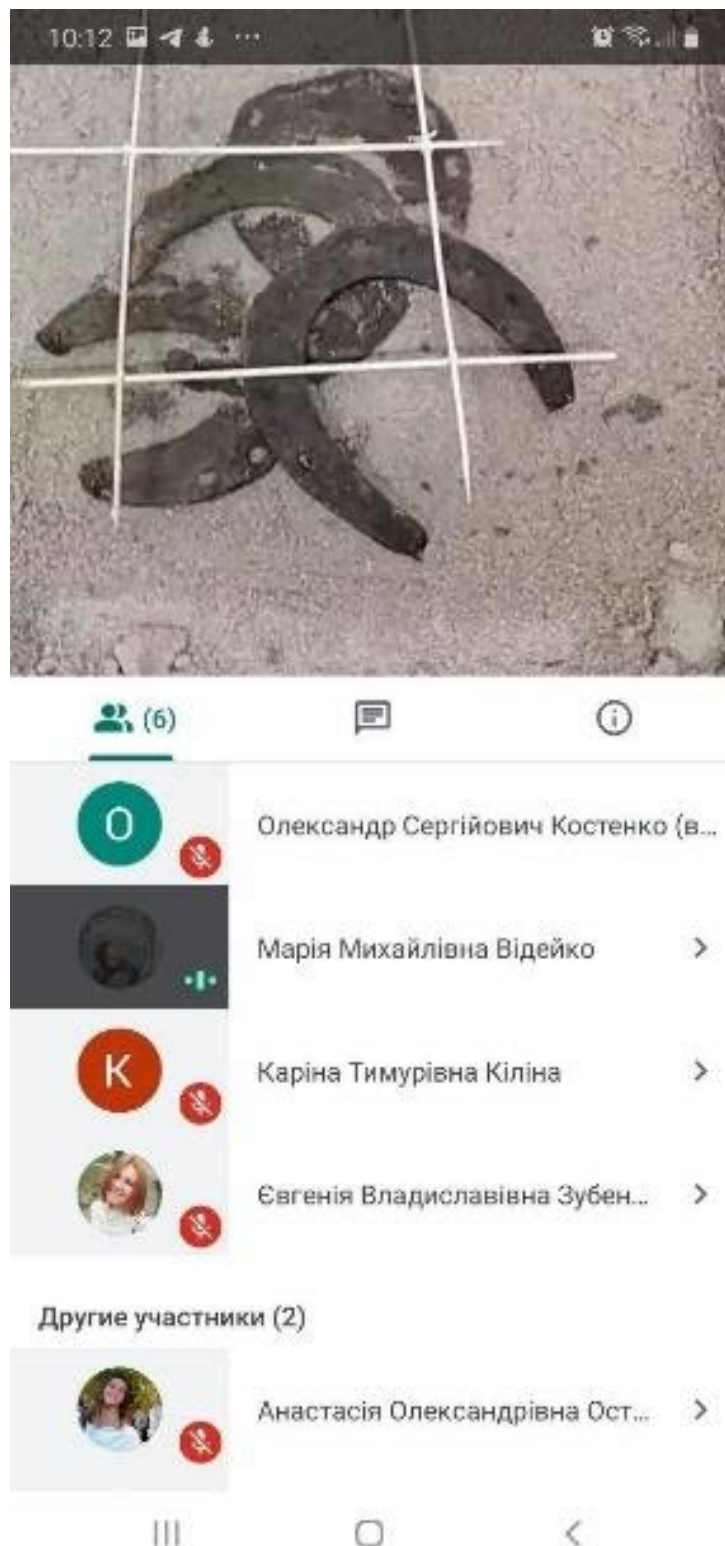

Рис. 16. Археологічні розкопки. Трансляція практичного заняття про роботу на розкопі у Google meeting

Рис. 17. Археологічні розкопки. Фотофіксація розчищених у “розкопі” знахідок

Рис. 18. Археологічні розкопки. Фотофіксація. Приклад фотографування розчищених знахідок у “розкопі”

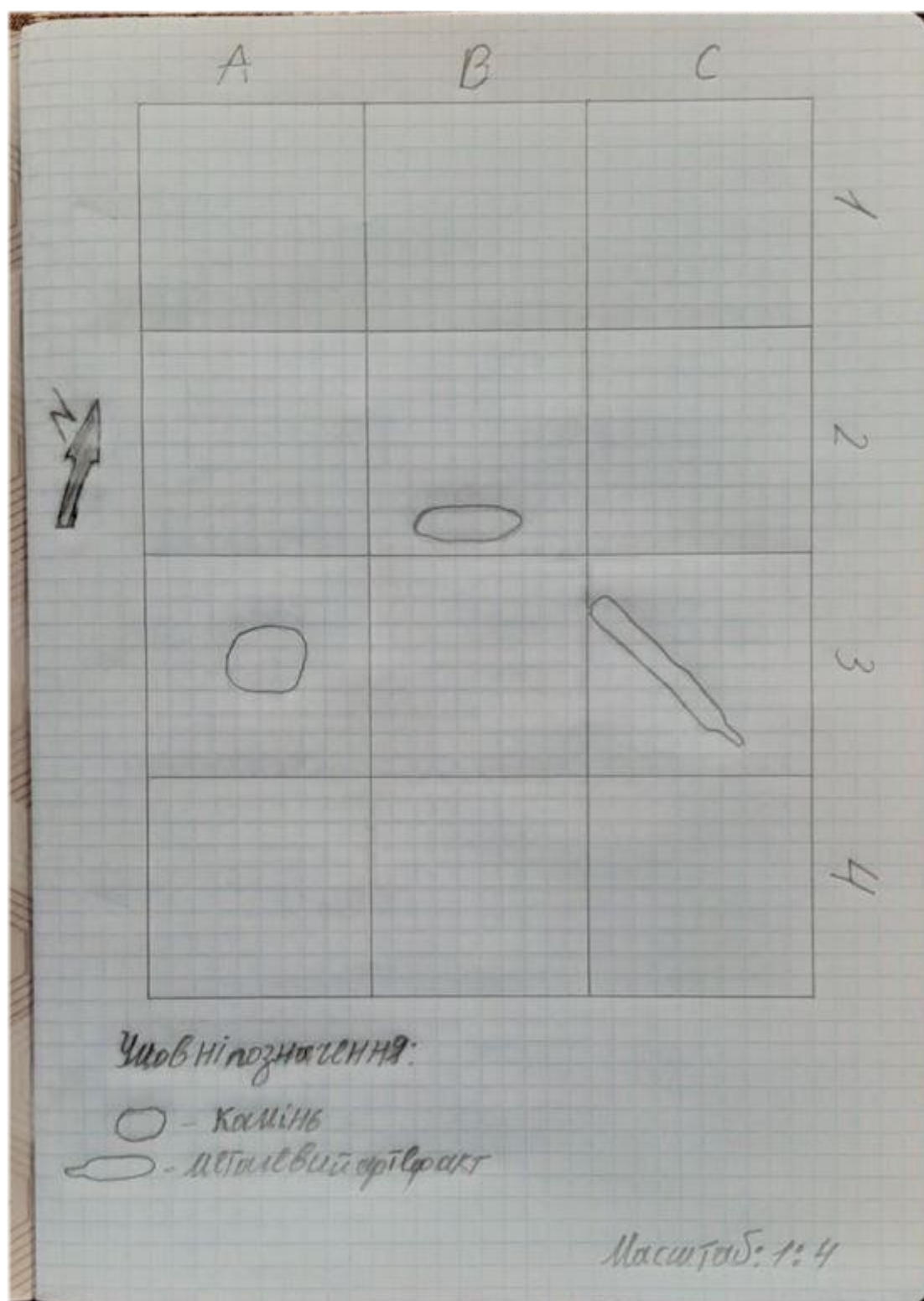

Рис. 19. Археологічні розкопки. Польове креслення. Приклад креслення з навчального розкопу

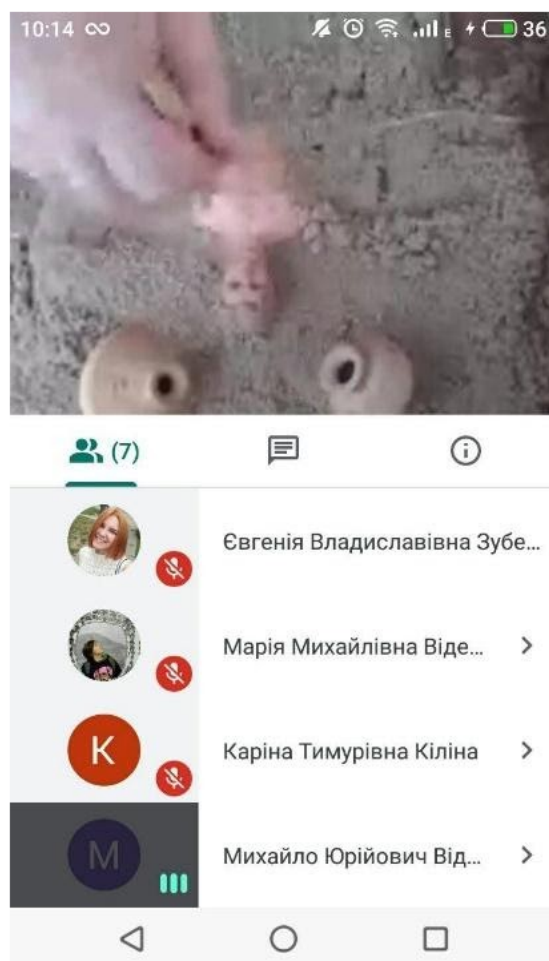
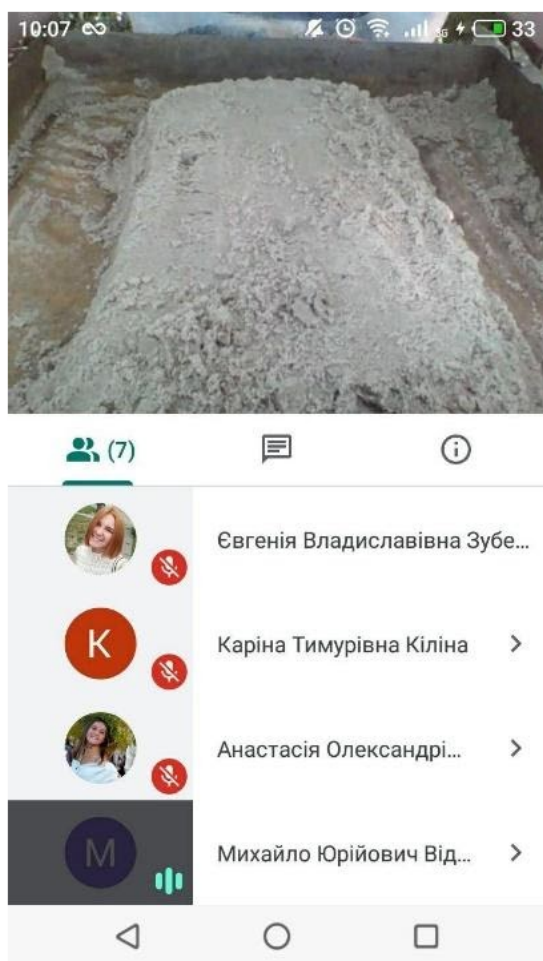

Рис. 20. Археологічні розкопки. Трансляція процесу розкопок “поховання”

Рис. 21. Археологічні розкопки. Підготовка “розкопу” до розкопок “поховання”

Рис. 22. Археологічні розкопки. "Поховання" після розчистки